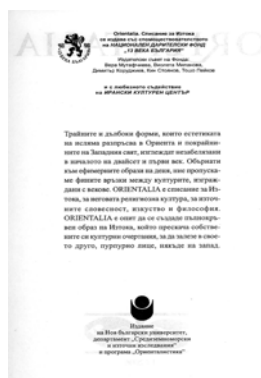
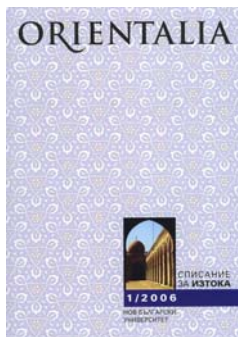

Алмалех, М. **Псалм, възхвалявам и излъчвам светлина или осквернявам – библейско предупреждение, оставащо скрито в иврит.** – В: *Orientalia*. Списание за Изтока. Нов български университет, департамент „Средиземноморски и източни изследвания“, №3, 2006, 166-184. ISSN 1312 – 6962

СЪДЪРЖАНИЕ 3

ORIENTALIA, ГОДИНА II, КН. I

ИЗВОРИ (5-26)

- 5 *Псевдо-Аристотел*. Тайна на тайните

АРХИТЕКТУРАТА НА ИЗТОКА (27-58)

- 27 *Милена Металкова-Маркова*. Исторически преглед на японската жилищна архитектура: синкретизъм и интеграция на дома и природната среда
39 *Надежда Розова*. Пещерата, планината и човешката мярка на космоса
53 *Георги А. Георгиев*. Сиянието на Ориента

ЛИТЕРАТУРАТА НА ИЗТОКА (59-76)

- 59 *Жана Желязова*. За някои особености на „второто ново“ в турската поезия
71 *Мая Ценова*. Пътят към храма

ИСЛЯМЪТ – КУЛТУРА И РЕЛИГИЯ (77-122)

- 77 *Велин Белев*. От модерния към класическия прочит на Корана

- 99 *Павел Павлович. Предислямските арабски княжества между историческата действителност и литературната измислица*

ЕЗИКЪТ НА ИЗТОКА (123–160)

- 123 *Мони Алмалех. Псалм, възхвалявам и излъчвам светлина или осквернявам – библейско предупреждение, оставащо скрито в иврит*
- 139 *Азиз Назми Шакир-Таи. Комункативни проблеми, породени от пуризацията на съвременния турски език*
- 145 *Иван П. Дюлгеров. Предикация и квантификация в арабския книжовен език (аке)*

ДЕБЮТИ (161–170)

- 161 *Мартин Бохоров. Геометрии на светлината при Г'ада ас-Самм'ан*

АБСТРАКТИ (171–175)

МОНИ АЛМАЛЕХ

ПСАЛМ, ВЪЗХВАЛЯВАМ И ИЗЛЪЧВАМ СВЕТИНА ИЛИ ОСКВЕРНЯВАМ – БИБЛЕЙСКО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ, ОСТАВАЩО СКРИТО В ИВРИТ

I. ВЪВЕЖДАЩИ ДУМИ

Когато четем в Стария завет словосъчетанието „Псалм Давидов“, в стотината случаи, когато то се явява, зад думата *псалм* стои ивритската лексема *קִזְמוֹר* [мизмòр]. Тя е от корена *Зайн-Мем-Рейш* *זמר*, от който са: *זָמַר* [замàр] (*пея, свиря*); *זָמִיר* [замйр] (*песен, псалм*; в съвременен иврит – *славей*); *קִזְמוֹרֶת* [тизмòрет] (в съвременен иврит – *оркестър*). Зад единичната употреба на българското *псалмопевец* (2 Царства 23:1) стои отново дума от този корен *זָמִיר* [замйр]; зад *псалмопейте* (1 Летописи 16:9) – *זָמְרוּ* [замрù].

На този фон двете употреби на глагол от друг корен за българското *псалмопеят* (2 Летописи 23:13) и *псалмопейте* (Псалми 33:1–3 \2\)
– *לְהַלֵּל* [ле(х)алèль] и *תְּהַלֵּל* [те(х)ильà] изглеждат незначителни или маловажни. Но това е само на пръв поглед. Коренът е *(Х)е-Ламед-Ламед* *הלל* и служи да обозначи парадигмата *хваля, възхвалявам; излъчвам светлина, блести светлина*. Съществителното от този корен е *תְּהַלֵּל* [те(х)ильà] и означава *възхваля*. Съществителното е от женски род и нормативното му множествено число е *תְּהַלִּלוּ* [те(х)ильòт]. Именно с тази си форма то се използва в Псалми 22:3:

Ориенталия, г. II, 2006, кн. 1.

© Нов български университет, департамент „Средиземноморски и източни изследвания“

ВЪЗХВАЛИ, СЛАВОСЛОВИЯ, ХВАЛЕНИЯ

Псалми 22:3

WTT Psalm 22:4 וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל:

Библия, 2002. Но Ти си Святият, Който си възцарен между Израилевите **хваления**.Библия, 2001. Но Ти си свят, Ти, който обитаваши между **хваленията** на Израил.Библия, 1991. Но Ти, Светий, живееш посред **славословията** на Израила.Библия, 1995. Но Ти си Светия, който е възцарен между Израилевите **хваления**.„Estir“ Псалми 22:3. Но Ти си Светият, Който си възцарен между Израилевите **хваления**.RST Psalm 22:3 Но Ты, Святой, живешь среди **славословий** Израиля.UKR Psalm 22:3 Та Ти Святий, пробуваєш на **хвалах** ізраїлевих!KJV Psalm 22:3. But thou art holy, O thou that inhabitest the **praises** of Israel.BFC Psalm 22:4. Pourtant tu sièges sur ton trône, toi, l'unique vrai Dieu, qu'Israël ne **cesse de louer**.DRB Psalm 22:3. Et toi, tu es saint, toi qui habites *au milieu des louanges* d'Israël.

Индоевропейските преводи решават различно предаването на думата תְּהִלּוֹת [те(х)ильòт], но общо взето не използват думата *псалми*.

Този пример сочи, че в Стария завет е налице употреба на нормативното окончание за женски род, множественото число на думата от женски род, единствено число תְּהִלָּה [те(х)ильà].

Заглавието на книгата „Псалми“ в еврейската Библия (Стария завет) обаче е назовано с думата תְּהִלִּים [те(х)ильйм], която е форма за множествено число от תְּהִלָּה [те(х)ильà], но с окончание за мъжки род – ים [-йм]. Традицията изисква родовото понятие за *псалми* – на книгата „Псалми“ – да бъде в мъжки род, множествено число, което е граматическа форма-изключение. В многовековна писмена култура като юдейската, такова отклонение от нормативното окончание за женски род, множествено число е знаково натоварено. Ето защо заслужава да се разгледа по-подробно разширената семантика на корена на думата תְּהִלָּה [те(х)ильà].

II. КОРЕНЪТ (Х)е-Ламед-Ламед ללל – ИЗЛЪЧВАМ СВЕТЛИНА, БЛЕСТИ СВЕТЛИНА; ВЪЗХВАЛЯВАМ

Коренът (Х)е-Ламед-Ламед ללל маркира семантичната територия в системата на езика иврит, която е асиметрична на българската словообразователна система, т.е. *хваля, възхвалявам* не са обвързани словообразователно със *светлина* в българския език. В иврит коренът означава и „блести светлина“, и „излъчва светлина“, и „възхвалявам“, и „хваля Бога“, и „хвала на Бога“. Втората парадигма („възхвалявам“, и „хваля Бога“, и „хвала на Бога“) в иврит задължително включва „радост и дълг“ за/при възхваляването на Бога.

Глаголът הָלַל [(х)альа́л] се явява в деятелната постройка ПИЕЛ, пасивната постройка ПУАЛ и възвратната ХИТПАЕЛ. Други сродни думи:

הָלַל [(х)илу́ль] възхваляване, ликуване

מִהָלַל [ма(х)алàль] хвалба

תְּהִלָּה [те(х)ильà] възхвала

С оглед на факта, че съществува междуезикова дисиметрия между български език и иврит, добре е да се посочи функционирането на глагола със значението **възхвалявам, славя, ликувам**. Това ще означава да се направи „снимка“ на всички онези ивритски случаи, когато се разбира *възхвалявам, славя, ликувам; възхвала*, което пък означава посочване на над 200 думи, имплицитно съдържащи *блестяща светлина, излъчвам блестяща светлина*. Тези употреби (**възхвалявам, славя, ликувам; възхвала; ликуване от славене на Бог**) не имплицират пряко *блестяща светлина* в български език, тъй като тук те не са от един и същи корен, т.е. не са словообразователно мотивирани и свързани с *блестяща светлина, излъчвам светлина*.

П.1. Данни за корена (Х)е-Ламед-Ламед הָלַל от *BibleWorks 98*

Думата *псалм* в български език не съдържа никаква асоциация или логическа връзка, произтичащи от словообразователна връзка, със светлината и излъчването на светлина. Данните от *BibleWorks 98* красноречиво разказват, че в иврит е обратното:

„Коренът съдържа конотативна семантика за искрена и дълбока благодарност и/или удовлетвореност от възхвалата на надчовешки качество/а и велики деяния на обекта. Глаголът има за синоними редица ивритски глаголи за *възхвалявам, славя, благодаря за подарък свише, пея* и пр. Коренът (Х)е-Ламед-Ламед הָלַל се явява 206 пъти в СЗ.

Коренът (Х)е-Ламед-Ламед הָלַל може да се използва за изразяване на възхищение, прехласване от човешка красота (Битие 12:15; 2 Царства 14:25) или възхищение от човешко разбиране (Притчи 12:7). Съществителното t^ehillâ (תְּהִלָּה [те(х)ильà] – б.а., М.А.) се използва при възстановяване на градове (Еремия 48:2). Също така може да говори за възхвала, давана на жена домакия (Притчи 31:28, 31), възхвала за мъдростта на дипломат (3 Царства 20:11) или за мъдрост на цар (Псалми 63:11/12) и т.н. Все пак нашият корен обикновено означава възхвала на Бога. Най-честата употреба на този корен се отнася до възхвала на Бога на Израел. Близко 1/3 от тези случаи е в Псалми. Най-много по брой са заповедните призови за възхвала. Честотата и формата им са ударение върху жизнената нужда от това действие. Централното място на култа на израилтянския национален élan („възхвала“ – б.а., М.А.) е силно свързано с идиличния образ на цар Давид. Всъщност става дума за ролята, мястото и нуждата от псалмопеенето в израилтянската религия.

Темите, които се засягат и се включват в тези вербални изрази на възхвала (псалмите), показват, че става дума за императивност, че Бог и неговата Божественост (Псалми 102:21/22) се признават и разпознават, което осигурява и потвърждава пълнотата на националната религия. Всичко това се предлага в една поза на наслада и радост. Вярата и радостта са неотделимо преплетени една в друга. Важно е, че повечето от тези появи са в множествено число, освен в Псалми 146:1 и Псалми 147:12. Това показва уникална общност, потвърдена и от мястото на псалмите като възхвала на Йехова. Възхвалата може да включва хорове или музикални инструменти, а може да се изрази и с говорене (Йеремия 31:7), пеене (Псалми 69:30/31) или танцуване (Псалми 149:3). Такава възхвала показва, че е съществен елемент от формалното публично богослужение. Важно е да се отбележи силната връзка между възхвалата и интелектуалното съдържание. Цялото творение, земно (Псалми 148:1) и небесно (Псалми 148:2), е призовано да възхвалява Бога. Това все пак не означава, че тази активност е нещо друго, освен интелектуална дейност.

Такива персонификации (Римляни 8:20) подчертават отговорността на цялото творение за радостно служене на Бога като свой дълг (Псалми 150:6). Възхвалата и култът са постоянно човешко задължение и привилегия пред Бога-Отец и Спасителя (Псалми 106:1). Интересно е, че по време на плена във Вавилон публичното богослужение е отменено поради липсата на Храм. За да подчертаят посрамената си и окайвана „радост“ от богослужението, верните закачили своите арфи на стената (Псалми 137:2), като се подразбира, че те ще засвирят отново при възстановяването на Храма (Псалми 147:7). По-късно месианската ера свидетелства за една нова песен (Исая 42:10; срв. Откровение Йоаново, 5:9). В Новия завет възхваляващото общество стига до извода, че то е Храмът на Господ (1 Коринтяни 3:16, вж. *hêkāl*). Храмовото богослужение и възхвала са най-радващото и изразителното изживяване и при старите, и при новите песни. Нашият глагол се използва също така в свободен смисъл, където верният декларира своето намерение да възхвалява Господ. Тези декларации са или в началото (Псалми 145:2), или в края (Псалми 22:22/23) на псалма, макар че при такива псалми обикновено се използва синонимният глагол *yādā* (в ХИФИЛ). Дори индивидуалната възхвала в култов контекст (Псалми, 2:2/23; 35:18). *T^ehillā* (תְּהִלָּה [те(х)ильа] възхвала – б.а., М.А.) също може да бъде използвана в такива псалми (Псалми 145:1; 9:14/15; 109:1). Такова индивидуално твърдение разкрива приемането на едно императивно състояние и съответната му форма, огласени от *hālāl* (הָלַל [(х)альа́л] – б.а., М.А.). Тук също важността на тази активност за живота е подчертана от постоянността на езиковия израз (Псалми 63:5/6; 34:2/3). Такава публична екзалтация на човека, посветен на Бога (Второзаконие 10:21; Еремия 17:14) и работата му, е равносилна на утвърждаване на самия живот. Ис-

торическите книги, т.е. Летописи, приемат за нещо дадено такова разпореждане и специално отбелязват реда и начина на култовата служба, като предписват начина за музикална възхвала на Давид. Друга една употреба на нашия корен отразява природата и съдържанието на възхваляването на Бог. Богът е уникален и единствен обект и е съдържанието на истинната възхвала (Псалми 65:1/2; 147:1; Еремия 17:14). Бог е призоваван да се присъедини и да чуе възхвалата (Псалми 109:1; Второзаконие 10:21; Псалми 22:3/4). Нещо повече, човешкото съществуване и възхваляване на истинския Бог са пряко свързани (Псалми 119:175). След смъртта, разбира се, публичната възхвала отпада (Псалми 115:17; срв. sh^c'ôl, и L. Coppes „Sheol, What is It?“ Covenanter Witness 92: 14–17). Пълното богатство на човешкия живот има за резултат постоянната възхвала (Псалми 84:4/5).

Народната, профанна конотация (в смисъл на възхваляващо качество) понякога е прилагана и към Бог. Това е изразено в ХИТПАЕЛ и чрез съществителното t^chillâ (תְּחִלָּה [те(х)ильа] възхвала. В случая – *хвалба, хвалене* (б.а., М.А.). Ако някой може да се хвали, то това е само с Господ – Псалми, 105:3 („Хвалете се с Неговото Свято Име...“ – б.а., М.А.). Наистина, ако някой е верен, набожен и благочестив, той ще се хвали и радва с Господа (Псалми 64:10/11) (отбележи синонима, на *възхвалява с радост, ще се радва* – sāmāh). T^chillâ също е паралелна на думата kâbôd (Исая 42:8), където Бог обявява, че не ще позволи на никой друг, освен на избраните, да получи този дълг, длъжност. Възхвалата към Бог е прокламирана (Исая 42:10), разказвана (Псалми 78:4) и вечно съществуваща (Псалми 71:14). Търсенето на вид обективност е тясно свързано с отдаването на възхвала към Бог, която е обвързвана с историческите действия за даване от Него в интерес на избраните (Исход 15:11; Псалми 78:4; 106:47). С това се показва, че Бог изпълнява договора и Неговата работа в историческия процес. Бог не е само абстрактно същество в себе си, нито само трансцендентален (Йов 38:41).

Пророците обявяват, че Израел е „възхвала“ (t^chillâ) (תְּחִלָּה [те(х)ильа] възхвала – б.а., М.А.) на Бог, когато израилтяните са в божествено екзалтирано и благословено състояние (Исая 62:7; Еремия 13:11). Пророците също призовават избраните, всъщност целия свят (Исая 61:11), да възхвалява и да се радва за обещаното спасение (Исая 43:21). Изпълнението е пророкувано (Исая 62:7), че ще се изпълни в месианската ера (Йоил 2:26).

hillûl (הִלּוּל) [(х)илуль] възхваляване, ликуване – б.а., М.А.) *весел празник, весел годишен празник* (Левит 19:24). Сред евреите и ханаанците тези весели годишни празници са по повод на събирането на годишната реколта. Като събиране на първите плодове, по време на този обичай се осветява лозата или полето, като свещена храна (KD, Joshua, Judges, Ruth, p. 366 f.).

mahālāl (מְהַלֵּל [ма(х)алаль] – б.а., М.А.) *възхвала, хвала; хвалба*. Това съществително представя степен или липса на възхвала, давана като отпла-

та на индивид от другите (Притчи 27:21, KD (Притчи 27:21: „Топилнята за среброто и пещта за златото, а човек – според хвалбата си“ – б.а., М.А.).

t^ehillâ (תְּהִלָּה [те(х)ильа] – б.а., М.А.) *възхвала, възхвала на качественни дела*. Това съществително представя резултата от действието hālāl, както и от Божествените действия, които са достойни за подобна активност. Тази по-късна употреба се появява и в единствено (Псалми 106:47), и в множествено число (Изход 15:11; Псалми 78:4). Паралелни думи са kâbôd „чест“ (Исая 42:8) и shēm „име“ (Псалми 48:10/11; Исая 48:9). Тази дума се явява 57 пъти. [Bibliography: TDNT, VIII, 493–498. THAT, I, 493–501. L.J.C. – Bible Works 98].

II.2. ГЛАГОЛИ

II.2.1. Глаголът יְהוֹלִל [ит(х)олелу]. Този дълъг цитат изчерпва цялото съдържание по този корен, но има случаи, в които българският превод не съумява да препредаде възможни за препредаване употреби. Освен това *Bible Works 98* не отбелязва тази нестандартна възможност. Такъв е примерът с Наум (2:5), където иде реч за колесници, които излъчват светлина. Нека да припомним, че когато става дума за колесница, нещата в текста винаги могат да имат мистична трактовка, доколкото Колесницата на Господ е едната от двете големи теми в юдейския мистицизъм. Глаголът יְהוֹלִל [ит(х)олелу] е преведен твърде разнообразно, но не и като „изпускащи светлина“, а като *смушават, буйстват, гърмят, препускат*. Вярно е, че преводът на יְהוֹלִל [ит(х)олелу] с „излъчват светлина“ би напуснал конкретната ситуация и би представлявал вид мистичен или тълкувателен превод.

СМУШАВАТ, БУЙСТВАТ, ГЪРМЯТ, ПРЕПУСКАТ יְהוֹלִל [ит(х)олелу]

Наум 2:5/4

WTT Nahum 2:5 בְּחֹצוֹת יְהוֹלִלּוּ הָרֶכֶב יִשְׁתַּקְּשְׁקֹן בְּרַחֲבוֹת מִרְאֵיהֶן
כְּלִפְיָדָם כְּבָרְקִים יִרְצְצוּ:

Библия, 2002. Колесниците буйстват по улиците, блъскат се една с друга по площадите; изгледът им е като факли, летят като светкавица.

Библия, 2001. Колесниците препускат из улиците, изпреварват се по площадите; видът им е като факли, стрелкат се като светкавици.

Библия, 1995. Колесниците буйствуват из улиците, Блъскат се една с друга по площадите. Изгледът им е като факли. Тичат като светкавица.

Библия, 1991. По улици търчат колесници, гърмят по стъгди; блясъкът от тях е като от огън; святкат като светкавица.

Цариградска (1871). Колесниците ще се смушават по пътищата, ще се сражават една с друга по стъгдите: гледът им ще е като свещи, ще тичат като светкавица.

„Estir“. Колесниците буйствуват из улиците, Блъскат се една с друга по площадите; изгледът им е като факли, тичат като светкавица.

II.2.2. Глаголът *блести светлина* / *излъчва светлина* הָלַל [(х)альàл].

Глаголът הָלַל [хальàль] служи за описание на Могъществото на Бог:

БЛЕСТИ СВЕТИНА / ИЗЛЪЧВА СВЕТИНА הָלַל [хальàль]

Йов 41:10/18

WTT Job 41:10 עֲשִׂישָׁתָיו תְּהִל אֹר וְעֵינָיו כַּעֲפַפֵּי־שָׁחַר:

Библия, 2002. Когато киха, **блести светлина**, и очите му са като клепачите на зората.

Библия, 2001. Кихането му **излъчва светлина**, очите му са като очите на утрото.

RST Job 41:18. От его чихания **показывается свет**; глаза у него как ресницы зари.

„Коренът (X)e-Ламед-Ламед הָלַל служи за представяне на отдаването на светлина от Божествен или небесен източник. Навярно угаритското словосъчетание bnt hll (дъщерята на (X)илел) разкрива подобно значение“ [Bible Works 98].

II.2.3. Глаголът הָלַל [иа(х)елу] се използва от Йов във високо поетични пасажии, описващи слънчевия блясък (Йов, 29:3; 31:26). Също в Исая (13:10) този глагол назовава светлината на Божествените светлини, в сравнение с която небето и Луната тъмнеят. Повечето употреби на глагола са в контекста на сравняване на Единия Бог с митологични същества и богове – Левитана, Слънцето и Луната като езически символи.

ДА ДАДАТ / ДА ИЗЛЪЧВАТ / ДАВАТ הָלַל [иа(х)елу] (СВЕТИНАТА СИ אֲרָם)

Исая 13:10

WTT Isaiah 13:10 כִּי־כֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכִסְלֵיהֶם לֹא יִהְיוּ אֲרָם הַשָּׁמַיִם

הַשָּׁמַיִם בְּצִאתוֹ וַיִּדָּח לֹא־יִגִּיעַ אֲרָם:

Библия, 2002. Защото небесните звезди и съзвездия няма **да дадат** (הָלַל) светлината (אֲרָם) си; Слънцето ще потъмнее при изгрева си и Луната няма да сияе със светлината си.

Библия, 2001. Защото небесните звезди и съзвездия няма **да излъчват** (הָלַל) светлината (אֲרָם) си, Слънцето ще помътнее при изгрева си и Луната няма да свети със сиянието си.

Библия, 1995. Защото небесните звезди и съзвездия не **ще дадат** (הָלַל) светенето (אֲרָם) си; Слънцето ще потъмнее при изгряването си и Луната не ще сияе със светлината си.

Библия, 1991. Звездите небесни и светилата не **дават** (הָלַל) от себе си светлина (אֲרָם); Слънцето се помрачава при изгрева си и Месечината не сияе със светлината си.

Очевидно българският език не разполага със симетричен глагол, затова се прибегва до *давам*, *дам*. Само Библия, 2001 решава проблема с близък по семантика глагол – *излъчвам*. Българският глагол *излъчвам* не съдържа

сигурна сема 'светлина', докато ивритският глагол *להל* задължително съдържа в семантиката си 'излъчване на сияйна светлина'.

Подобно е положението в индоевропейските езици – или *давам*, *дам* (*shall not give; δώσουσιν; не дают*); латински също *expandent*; или *светя* (*jasniały; svítiti*):

KJV Isaiah 13:10 shall not give; give

NRS Isaiah 13:10 will not give their light;

LXT Isaiah 13:10 οὐ γὰρ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὁ Ὠρίων καὶ πᾶς ὁ κόσμος τοῦ οὐρανοῦ τὸ φῶς οὐ δώσουσιν καὶ σκοτισθήσεται τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φῶς αὐτῆς

VUL Isaiah 13:10 quoniam stellae caeli et splendor earum non expandent lumen suum obtenebratus est sol in ortu suo et luna non splendeat in lumine suo

RST Isaiah 13:10 ...не дают...

BTP Isaiah 13:10 Bo gwiazdy niebieskie i Orion nie będą jaśniały swym światłem, słońce się zaćmi od samego wschodu, i swoim blaskiem księżyc nie zaświeci.

BKR Isaiah 13:10 Nebo hvězdy nebeské a planety jejich nedopustí svítiti světlu svému; zatmí se slunce při vycházení svém, a měsíc nevydá světla svého.

II.2.4. Глаголът *להל* [ле(х)алелъ] е инфинитив и е преведен различно:

ДА ПСАЛМОПЕЯТ; ДА ПЕЯТ ПСАЛМИ; РЪКОВОДЕХА ХВАЛЕНИЕТО;
СЛАВОСЛОВИЕ

2 Летописи 23:13

וַתֵּחַד וְהָנָה הַמֶּלֶךְ עֹמֵד עַל-עַמּוּדוֹ בְּמִבּוֹא וְהַשָּׂרִים WTT 2 Chronicles 23:13

וְהַחֲצֹצְרוֹת עַל-הַמֶּלֶךְ וְכָל-עַם הָאָרֶץ שָׂמַח וְחוֹקֵעַ בַּחֲצֹצְרוֹת וְהַמְשֹׁרְרִים
בְּכָל הַשָּׁרִיר וּמוֹדִיעִים לַהֲלֵל וְתִקְרַע עֲתָלֶיהָ אֶת-בְּגָדֶיהָ וְתֹאמַר קֶשֶׁר קֶשֶׁר:

Библия, 2002. Тя погледна и видя, че царят стоеше при стълба си във входа и военачалниците, и тръбите при царя, и целият народ от страната се радваше и свиреше с тръбите, а певците и онези, които бяха изкусни да **пеят псалми**, свиреха с музикалните инструменти. Тогава Готолия раздра дрехите си и извика: Заговор! Заговор!

Библия, 2001. И погледна, и ето, царят стоеше при колоната си на входа и военачалниците и тръбачите **стояха** при царя, и целият народ на страната се радваше и надуваше тръбите, а певците **стояха** с музикалните си инструменти и **ръководеха хвалението**. Тогава Готолия раздра дрехите си и извика: Заговор! Заговор!

Библия, 1991. И видя: ето, царят стои на своето възвишение при входа, а при царя – князе и тръби, и целият народ на страната се веселеше, тръбят с тръби и със свирала певци, изкусни в **славословие**. Тогава Готолия раздра дрехите си и извика: Съзаклатие! Съзаклатие!

Библия, 1995. И погледна, и ето, царят стоеше при стълпа си във входа и военачалниците и тръбите при царя, и всичките люде от страната се радваха и свиреха с тръбите, а певците и ония, които бяха изкусни **да псалмопеят**, свиреха с музикалните си инструменти. Тогава Готолия раздра дрехите си и извика: Заговор! Заговор!

„Estir“. И погледна, и ето, царят стоеше при стълба си във входа и военачалниците и тръбите при царя, и всичките люде от страната се радваха и свиреха с тръбите, а певците и ония, които бяха изкусни да псалмопеят, свиреха с музикалните инструменти. Тогава Готолия раздра дрехите си и извика: Заговор! Заговор!

II.2.5. Глаголът תָּהִל [та(х)олу] е преведен като

ПОСТЪПВАМ НАДМЕННО; ГОРДЕЯ СЕ; БЕЗУМСТВАМ

Тази единична употреба е вторична и има основа в общата семантика на корена (Х)е-Ламед-Ламед לָלַל като свързан с 'голямо одобрение', 'хвала на нещо свиеше', и значения, като *слава, възхвалявам и благодаря за подарък свиеше*.

Псалми 75:4

Библия, 2002. Казах на надменните: Не **постъпвайте надменно**; и на нечестивите: Не издигайте рог.

Библия, 2001. Казах на гордите: Не се **гордейте!** – и на безбожните: Не надигайте рог!

Библия, 1991. 74:5 Казвам на ония, които безумстват: не **безумствайте**, и на нечестивците: не дигайте рог.

Библия, 1995. Рекох на надменните: Не **постъпвайте надменно**, и на нечестивите: Не вдигайте рог.

„Estir“ Псалми, 75:4. Рекох на надменните: Не **постъпвайте надменно**, и на нечестивите: Не издигайте рог.

KJV Psalm 75:4. I said unto the fools, Deal not foolishly: and to the wicked, Lift not up the horn.

LXE Psalm 75:4. {074:4} I said unto the transgressors, Do not **transgress**; and to the sinners, Lift not up the horn.

WTT Psalm 75:5 אָמַרְתִּי לַהֲוִלִים אֶל־תְּהִלּוּ וְלַרְשָׁעִים אֶל־תִּרְיֹמוּ קֶרֶן:

FBJ Psalm 75:5. "J'ai dit aux arrogants: Pas d'**arrogance**! aux impies: Ne levez pas le front,

BFC Psalm 75:5. Je déclare donc aux insolents: "Trêve d'**insolence**!" et aux gens sans foi ni loi: "Vos airs supérieurs, ça suffit!

DRB Psalm 75:4. J'ai dit à ceux qui se **glorifient**: Ne vous **glorifiez** pas; et aux méchants: N'élève pas votre corne;

RST Psalm 75:4. Говорю безумствующим: "**не безумствуйте**", и нечестивым: "не поднимайте рога.

UKR Psalm 75:4. Я сказав до лихих: Не **шалійте**, а безбожним: Не підіймайте ви рога!

II.3. Собственное име (Х)илел/Илел הִלֵּל – Деница, Сияйна звезда или Луцифер?

В Исаия 14:12 текстът говори за падането на царя на Вавилон, но някои преводи ползват името Луцифер, за да заместят собственото име (Х)илел/Илел הִלֵּל.

ИЛЕЛ / ДЕНИЦА הילל

Исая 14:12

WTT Isaiah 14:12 אֵיךְ נָפַלְתָּ מִשָּׁמַיִם הִילֵל בְּרִשְׁתָּךְ נִגְדַעְתָּ לָאָרֶץ
חֹלֶשׁ עַל-גּוֹיִם:

Библия, 2002. Как си паднал от небето ти, **Денице**, сине на зората! Как си отсечен до земята, ти, който поваляше народите.

Библия, 2001. Как си паднал от небето, ти, **сияйна звезда**, сине на зората! Как си отсечен до земята, ти, който тъпчеше народите!

Библия, 1995. Как падна ти от небето, **денице**, сине на зората! Разби се о земята ти, който тъпчеше народите.

Библия, 1991. Как си паднал от небето ти, **Денице**, сине на зората! Как си отсечен до земята, ти, който поваляше народите.

RST Isaiah 14:12. Как упал ты с неба, **денница**, сын зари! Разбился о землю, попиравший народы.

BTP Isaiah 14:12. Jakże to spadłeś z niebios, Jaśniejący, Synu Jutrzenki? Jakże runąłeś na ziemię, ty, który podbijałeś narody?

KJV Isaiah 14:12. How art thou fallen from heaven, O **Lucifer**, son of the morning! how art thou cut down to the ground, which didst weaken the nations! {O **Lucifer**: or, O **day star**}

NRS Isaiah 14:12. How you are fallen from heaven, O **Day Star**, son of Dawn! How you are cut down to the ground, you who laid the nations low!

LXT Isaiah 14:12. πῶς ἐξέπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ ἑωσφόρος ὁ πρῶτὸς ἀνατέλλων συνετρίβη εἰς τὴν γῆν ὁ ἀποστέλλων πρὸς πάντα τὰ ἔθνη

VUL Isaiah 14:12. quomodo cecidisti de caelo **lucifer** qui mane oriebaris corruisti in terram qui vulnerabas gentes

Собственото име (*X*)илел или *Деница* е на царя на Вавилон в Исая (14:12). Името на царя може да е конкретно, но се налага символността му и даването на име по разпространената в древността логика: „какъвто е човекът – такава и името“, и обратно: „името създава човека като себе си“. Очевидно към тази древна логика и конкретика може да се добави идеята за „падналия ангел Луцифер“. Българският превод като *Денице/денице* остава поетичен и носещ оригиналната семантика, макар че може да се иска още, защото в изречението има и „паднал от небесата“, и „син на зората“, и буквално „срещу земята“, и буквално „правещият слаби немонотеистите“ (חֹלֶשׁ עַל-גּוֹיִם [холеш аль-гойм]). Тук се съзира терминът в юдейската представа за греховните хора като „слаби“ хора חֹלֶשׁ [холеш].

II.4. Прегледът на корена (*X*)е-Ламед-Ламед הלל показва, че в ивритския текст са налице повече от 300 когнитивни присъствия на макросветло-макробяло, независимо че повечето от думите не означават пряко „блести светлина“, „излъчва светлина“. Това са всички онези случаи, които в български език се явяват като „възхвалявам“, „хваля Бога“, „хвала на Бога“, дори „хвалба“.

III. БЛИЗКИЯТ КОРЕН *Хет-Ламед-Ламед* ללל и КОРЕНЪТ *(Х)е-Ламед-Ламед* ללל

В иврит е налице коренът *Хет-Ламед-Ламед* ללל, който показва, че ако **краткото** [x] от ללל [(x)альàл] (*блести светлина/излъчва светлина; възхвалявам*) се превърне в **некратко** [x] ללל [хальàл], налице е опасността 'Божествената светлина' или 'възхвалата към Бога' да е по силите на нечистите хора и да стане смъртоносна. Значенията на корена в ПААЛ ללל [хальàл] са *ранявам смъртоносно; убивам* и според конкорданса на *Bible Works 98* са 20. Значенията на глагола в ПИЕЛ ללל [хильèль] *осквернявам, принизявам, опорочавам* (с 4 появи според конкорданса на *Bible Works 98*) обикновено се отнасят до договора с Бог. Тези примери окончателно убеждават, че границата между *възхвалявам; излъчвам божествена светлина* и *осквернявам* е много тънка – точно колкото е между кратко и некратко [x].

Това е още един пример, че в ивритската правописна норма и в езика е заложена теологична и възпитателна материя. Това важи и за глаголите, и за съществителните (*убиване; убит човек; опорочаване, принизяване*) от двете постройки ПААЛ и ПИЕЛ:

УБИТ

Второзаконие 21:1

WTT Deuteronomy 21:1 כִּי־יִמָּצָא חָלָל בְּאֶדְמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ נָפֵל בְּשָׂרָהּ לֹא נֹדַע מִי הָרָחוּ:

Библия, 2002. Ако в земята, която Господ твоят Бог ти дава като притежание, бъде намерен някой **убит**, паднал на полето, и не се знае кой го е убил.

Библия, 2001. Ако в земята, която Господ твоят Бог ти дава да я притежаваш, се намери някой **убит**, да лежи на полето и не се знае кой го е убил.

„Estir“. Ако в земята, която Господ твоят Бог ти дава да притежаваш, се намери някой **убит**, паднал на полето, и не се знае кой го е убил.

Йов 26:13.

WTT Job 26:13 בְּרוּחוֹ שָׁפַר שָׁמַיִם חִלְלָה יָדוֹ נָחַשׁ בְּרִיחַ:

Библия, 2002. Чрез духа Си украсява небесата; ръката Му **пробожда** бягация змей.

Библия, 2001. Чрез дъха Му заблестяват небесата, ръката му **пробожда** бягация змей.

„Estir“. Чрез духа Си украсява небесата; ръката Му **пробожда** бягация змей.

Библия, 1995. Чрез духа Си украсява небесата; ръката Му **пробожда** бягация змей.

Библия, 1991. Неговият Дух е дал великолепието на небето; ръката Му е **с** създа-
ла бързата скорпия.

Преводът на православната Библия от 1991 г. показва две неща – първата половина от стиха („Неговият Дух е дал великолепието на небето“) изглежда отличен превод, превъзхождащ всички други. Думата *великолепието* всъщност е успешен опит да се препредаде семантиката на лексемата שִׁפְרָה [шифра̀(х)]. Тази лексема е сродна на думата **шофар** и съдържа в семантиката си вторично значение 'излъчване на духовна светлина'. Втората половина на стиха („ръката Му е $\emptyset$ създала бързата скорпия“) обаче е по-скоро плод на доктрина, в която се следва идеята за Бога творец, който е създал всичко. Освен ако е допусната грешка и думата *бягаща, изплъзваща се* בָּרִיחַ [барйах] е разчетена погрешно като *сътворена* בְּרִיאַת [бриа̀(х)]. Думата חֲלָלָה [холалъ̀(х)] – *пробождам, ранявам, прострелвам със стрела*, не е отразена в този превод. В останалите преводи втората половина е преведена с „ръката му **пробожда** бягащия змей“. Следващият пример е от Левит и съдържа указания за правилата в скинията и яденето на примителна жертва от левитите.

ПРОБОЖДАМ, РАНЯВАМ, ПРОСТРЕЛВАМ СЪС СТРЕЛА; ДА ОСКВЕРНЯ חֲלָלָה [холалъ̀(х)]

Левит 19:8

וְאֵכְלִי עֹנֹו יִשָּׂא כִּי־אֶת־קֹדֶשׁ יְהוָה חָלַל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיהָ: WTT Leviticus 19:8

Библия, 2002. Оня, който я яде, ще понесе грях върху си, понеже **е осквернил** светинята Господня, и такава душа ще бъде изтребена измежду народа си.

Библия, 2001. И всеки, който я яде, ще носи беззаконието си, защото **е осквернил** Господната светиня. Този човек ще се изтреби отсрещ народа си.

„Estir“. а всеки, който я яде, ще носи беззаконието си, защото **е осквернил** Господната светиня. Тоя човек ще се изтреби изсред людете си.

Малахия, 2:11

חֲלָל יְהוָה קֹדֶשׁ יְהוָה אֲשֶׁר אָהַב וּבָעַל בַּחֲמָל נָכַר: WTT Malachi 2:11

Библия, 2002. Юда постъпи коварно и гнусота бе извършена в Израел и Йерусалим; защото Юда **оскверни** светилището на Господа, което Той обича, и се ожени за дъщеря на чужд бог.

Библия, 2001. Юда постъпи коварно и мерзост се извърши в Израел и Ерусалим, защото Юда **оскверни** светилището на Господа, което Той любя, и се ожени за дъщеря на чужд бог.

„Estir“. Юда постъпи коварно и гнусота се извърши в Израил и в Ерусалим; защото Юда **оскверни** светилището на Господа, което Той любя, и се ожени за дъщеря на чужд бог.

Значенията на глагола в ПИЕЛ חָלַל [хилье́ль] – *осквернявам, принизявам, опорочавам*, са с 4 появи, според конкорданса на Bible Works 98, и те се отнасят до договора с Бог.

IV. ПОУКАТА

IV.1. Поради междуезикова асиметрия българското *възхвала*, *хвала на Бога*, в иврит е производно от הָלַל [(х)альъл] – *блести светлина/излъчва светлина*.

Йов 41:10/18

וְעֵינָיו כְּעַפְעֵי-שָׁחַר: WTT Job 41:10

Библия, 2002. Когато киха, **блести светлина**, и очите му са като клепачите на зората.

Библия, 2001. Кихането му **излъчва светлина**, очите му са като очите на утрото.

Така всичките 57 ивритски употреби на הָלַל [te(x)ильа] и поне 57 български на *възхвала*, *хвала на Бога* в иврит носят семантичната следа на *блести светлина/излъчва светлина*, в българския текст – не.

„t^ehillâ (הָלַל [te(x)ильа] – б.а., М.А.) *възхвала*, *възхвала на качествени дела*. Това съществително представя резултата от действието hālal (הָלַל [(х)альъл] – б.а., М.А.), както и от Божествените действия, които са достойни за подобна активност. Тази по-късна употреба се появява и в единствено (Псалми 106:47), и в множествено число (Изход 15:11; Псалми 78:4). Паралелни думи са kābôd „чест“ (Исая 42:8) и shēm „име“ (Псалми 48:10/11; Исая 48:9). Тази дума се явява 57 пъти.“ [Bibliography: TDNT, VIII, 493–498. THAT, I, 493–501. L.J.C. – Bible Works 98].

Коренът (X)e-Ламед-Ламед הָלַל маркира тъкмо обратната посока – от човека към Бога, отдолу–нагоре. Това е смисълът на ивритския асоциативен факт, че всяка възхвала на Бог всъщност е изпускане на светлина по вертикалата към Бог. Разбира се, такова изпускане на морална чистота е възможно, ако поведението на човека е морално преди молитвата и преди възхвалата. В текста на изложението подробно бе цитирано схващането за псалма или възхвалата като дълг-задължение и подарък на верните, избраните. Точно бе посочено, че молитвата и възхвалата, изразявани чрез този корен, са съпроводени с искрена и дълбока радост и щастие от възможността за възхвала. Бе описано и важното място в личния и обществен живот на молитвата и възхвалата. Нужно е да припомним, че на иврит *псалм* е дума, образувана от този корен – הַלְלָה [te(x)ильа], а книгата *Псалми* се нарича סֵפֶר הַלְלָה [te(x)ильйм]. В *Bible Works 98* бе отлично посочено, че псалмът като дейност и състояние е не само радостна и екстатична емоция, но и ярко подчертана интелектуална дейност. В крайна сметка популярно е, че псалмът е интимен контакт между един човек и Бога-Отец. Сега трябва ясно да се каже – интимният разговор и обръщането към Бога са невъзможни без елемента светлина, която се получава от моралната и душевната чистота, при цялата тежест на първородния грях. Всеки път, когато чрез думата הָלַל [te(x)ильа] се

казва **възхвала** и **псалми**, в иврит асоциативно се подразбира и внушава *излъчвам светлина, блести светлина*.

Като добро потвърждение за това, че този корен служи да обозначи специфичното излъчване, отдаване на душевна светлина-възхвала на Бог, може да служи спорадичният като обща практика превод на глагола יָהִל [йа(х)елу] в Исаия (13:10) с *давам*. Това става в рамките на израза *давам светлината си* יָהִל אֶרְאֵם [йа(х)елу орәм].

IV.2. Коренът *Хет-Ламед-Ламед* ללח и коренът *(Х)е-Ламед-Ламед* ללח. Разликата между двата корена е каквато е разликата между *Х(е)* ח и *Хет* ח, т.е. както между краткото [х] и некраткото [х]. Тези два корена и парадигмите им от значения дават идея до каква степен в правописа са вложени културна парадигма и мироглед.

Фонетичната и правописната близост, както и семантиката на двата корена могат да се тълкуват като опасност и предупреждение към хората, ако 'възхвалата към Бога' е легалистична или недостатъчно чиста като 'Божествената светлина', т.е. ако се случи с некраткото [х] ח – да стане смъртоносна.

Коренът *Хет-Ламед-Ламед* ללח се употребява в различни постройките на глаголните спрежения. Значенията на в ПААЛ са *ранявам смъртоносно, убивам* и според конкорданса на *Bible Works 98* са 20. Значенията на глагола в ПИЕЛ ללח [хильдъл] *осквернявам, принизявам, опорочавам* (с 4 появи според конкорданса на *Bible Works 98*) обикновено се отнасят до договора с Бог. Тези примери окончателно убеждават, че границата между *възхвалявам; излъчвам божествена светлина* и *осквернявам, принизявам, опорочавам* и дори *убивам, ранявам смъртоносно* е много тънка – точно колкото е между кратко и некратко [х]. Това важи и за глаголите, и за съществителните (*възхвала, псалм, хвалба, но опорочаване, принизяване; убиване; убит човек*). Така в реализираните в земния език иврит Божествени съчетания от букви и звукове и в правописа му се втъкава предупреждение към хората да бъдат морални и ритуално чисти, защото легалистичното възхваляване е равносилно на опорочаване, а в по-тежките случаи – и на убиване на монотеизма.

Наличието на двата корена с техните парадигми от значения сочи, че в ивритската правописна норма и в езика е заложена теологична и възпитателна материя.

БИБЛИОГРАФИЯ

Bible Works 98: Copyright © 1998 Bible Works, LLC.

ЕКСЦЕРПИРАНА ЛИТЕРАТУРА

- Библия, 2002: *Библия или Свещеното писание на Стария и Новия завет. Вярно и точно преведено от оригинала*. Българско библейско дружество със съдействието на Обединените библейски дружества – UBS. София, 2002.
- Библия, 2001: *Библия или Свещеното Писание на Стария и Новия завет. С препратки, паралелни пасажии и тематичен конкорданс. Изданието е преработка на съвременен български език на основата на българския превод на Библията от оригинални текстове, извършен от Константин Фотинов, Петко Славейков и Христофур Сичан-Тодоров, издаден за първи път през 1871 г. Вярно и точно сравнена с оригиналните текстове*. Първо издание, София, Издателство „Верен“, 2000. Второ издание, София, Издателство „Верен“, 2001. 1415 с. = Верен, 2002.
- Библия, 1995: *Библия или Свещеното Писание на Стария и Новия заветъ. Вярно и точно преведена отъ оригинала*. Ревизирано издание, София, Придворна печатница, 1924; The Bible League, South Holland, IL 60473, Минск, PICORP, 1995, 1210 с. (957 с. + 263).
- Библия, 1992: *Библия сиреч книгите на Свещеното писание на Вехтия и Новия завет*. Издава Св. Синод на Българската църква. София, 1992.
- Библия, 1991: *Библия сиреч книгите на Свещеното писание на Вехтия и Новия завет*. Издава Св. Синод на Българската църква. София, 1991, 1523 с.
- „Estir“: Електронна Библия на български език с конкорданс, 2005.
- LXT – LXX Septuaginta (LXT) (Old Greek Jewish Scriptures) edited by Alfred Rahlfs, Copyright © 1935 by the Württembergische Bibelanstalt / Deutsche Bibelgesellschaft (German Bible Society). Stuttgart. Used by permission. The LXX MRT (machine readable text) was prepared by the TLG (Thesaurus Linguae Graecae) Project directed by Theodore F. Brunner at University of California, Irvine.
- LXE – The English Translation of The Septuagint Version of the Old Testament (LXE) by Sir Lancelot C. L. Brenton, 1844, 1851, published by Samuel Bagster and Sons, London, original ASCII edition Copyright © 1988 by FABS International (c/o Bob Lewis, DeFuniak Springs FL 32433).
- VUL – Biblia Sacra iuxta Vulgatam Versionem, Vulgate Latin Bible (VUL), edited by R. Weber, B. Fischer, J. Gribomont, H.F.D. Sparks, and W. Thiele [at Beuron and Tuebingen] Copyright © 1969, 1975, 1983 by Deutsche Bibelgesellschaft (German Bible Society), Stuttgart. Used by permission. ASCII formatted text provided via University of Pennsylvania, CCAT. Textual variants not included.
- VUO – The Latin Vulgate – Online Bible Version, Copyright © 1988–1997 by the Online Bible Foundation and Woodside Fellowship of Ontario, Canada. Licensed from the Institute for Creation Research. This is the same as the VUL except that (1) it does not include the Apocrypha, (2) the verse numbering has been remapped to match the King James Version and (3) the Psalms are from the Hebrew based work of Jerome, rather than the LXX based work.

- ASV – The Holy Bible, American Standard Version 1901 (ASV), similar to the English Revised Version of 1881–1885, both being based upon the Hebrew Masoretic text for the OT and upon the Westcott-Hort Greek text for the NT.
- NKJ – The New King James Version NKJV (NKJ), Copyright (c) 1982, Thomas Nelson, Inc. All rights reserved.
- KJV – Authorized Version (KJV) – 1769 Blayney Edition of the 1611 King James Version of the English Bible – with Larry Pierce's Englishman's-Strong's Numbering System, ASCII version Copyright © 1988–1997 by the Online Bible Foundation and Woodside Fellowship of Ontario, Canada. Licensed from the Institute for Creation Research.
- LUO – The German Luther Bibel 1912 (LUO) mit Englishman's-Strong's Kodierungen linked to the words, and Verb Parsings System, Copyright © 1995 by IMPORTANTIA, PO Box 9187, 3301 AD Dordrecht, The Netherlands. All rights reserved.
- LSG – The French Louis Segond Version 1910 (LSG) keyed to Englishman's-Strong's Numbering System, plus with Verb Parsings, ASCII version Copyright © 1988–1997 by the Online Bible Foundation and Woodside Fellowship of Ontario, Canada. Licensed from the Institute for Creation Research.
- NRV – The Italian La Sacra Bibbia Nuova Riveduta 1994 (NRV), Copyright © 1994, Società Biblica di Ginevra (Geneva Bible Society), CH-1211 Ginevra.
- LND – The Italian La Nuova Diodati 1991 (LND), Copyright © 1991, La Buona Novella s.c.r.l. Contrada Restinco – Casella Postale 27 – 72001, Brindisi, Italy.
- IEP – The Italian NVB Nuovissima Versione della Bibbia San Paolo Edizione (IEP), Copyright © 1995–1996, San Paolo Edizione, Roma ITALIA.
- RST – The Russian Synodal Text (RST) of the Bible (Orthodox Synodal Edition 1917), with Russian Lexicons (abridged Thayer's Greek-Russian and Hebrew Russian, see above Lexicon section), and with every word/phrase keyed to the complete Pierce-Strong's Number Code System with Tense-Voice-Mood Verb Parsings, Copyright © 1996 Bob Jones University.
- BTP – The Polish Millennium Bible 1984, 4th Ed. (BTP): Polish Biblia Tysiaclecia, Wydanie 4, 1965/1984, Copyright © 1997, Wydawnictwo Pallottinum, Poznan. Widely accepted by both Catholics and Protestants.
- UKR – The Ukranian Version (UKR) of the Bible, Copyright © 1996 Bob Jones University.
- DRB – The French Version Darby 1885 (DRB), Copyright © 1991, Bible et Publications Chretiennes, Valence FRANCE. S.V.P. Repandez la Bible Online parmi vos amis.
- FBJ – French Bible de J rusalem, Copyright © 1973, Les  ditions du Cerf.
- BFC – French Bible „en français courant“, édition révisée, Copyright © 1997, Société biblique française (French Bible Society).
- NEG – The French Nouvelle Edition de Geneve 1979 (NEG), Traduite des textes originaux hebreu et grec par Louis Segond, docteur en theologie. Version 1975, Copyright © 1975 Societe Biblique de Geneve (Geneva Bible Society), Swiss.